

ACC. NR **M. 457:158.**

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
 Härad: _____ Adress: _____
 Socken: _____ Berättat av: F. Kyrkoh. Nils Irén
 Uppteckningsår: 1921 Född år 1837 i Ivetofta

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

57

låna den bäste hästen på hennes slott och red dit. När han kom dit mötte han en skön jungfru, som kom med hornet, fyllt med något slags vin och bjöd honom dricka. Men på samma gång viskade hon, att han ej skulle dricka utan slå ut det. Och hon räckte honom pipan också, men han skulle ej pipa. Drängen lyfte hornet över axeln och hällde ut vinet, men något av det spilldes på hästens länd, så något hår sveddes av. Därefter sprängde han åstad mot slottet och alla trollen efter. Jungfrun skrek åt honom: "Rid åt Årda o. inte Fårda." (= Tvärs över och inte långs). Han red tvärs över åkrarna, men trollen voro tvungna att löpa fåra upp och fåra ner. På så sätt fick drängen försprång och kom hem med vad han fått och satte in hästen i stallen. På kvällen kommo trollen och ville ha tillbaka hornet och pipan. Drängen dölde sig i spiltan under hästen för att skydda sig mot småtrollen, som belägrade slottet. Och när de rusade in sparkade hästen och slog. Och på morgonen när folket kom, låg stalldrängen död. Nattefter natt belägrade småtrollen sängkammaren och bådo om att få tillbaka deras horn och pipa, men hon vägrade. Då förbannade de slottet och sade, att det skulle brinna 3 gånger. Därefter försvunno de

208

På trollsten.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR M. 457:159.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av: F. Kyrkoh. Nils Irén
Uppteckningsår: 1921 Född år 1837 i Ivetofta

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

52

från Trollasten.

Jag är uppfödd i Årup. Där talade man om att det inträffat i forna dar att man fick höra någon komma körande i full karriär nattetid uppå Årups borggård och vände och försvann. Det var 4 à 6 svarta hästar, frustande med eldslågor ur munnen. Folket på gården satte det i sammanhang med en Svinhuvud, som levat där på 1600-talet och varit mycket stark och våldsam. Många människor hade försvunnit på hans tid. Hans ridhäst var en stor svart hingst som aldrig kunde skos utan att S. själv fick följa med till smedjan och ge den rapp av en stor käpp för att den skulle stå still. Att en Svinhuvud levt, bevisar en namnplåt med det namnet, som man fann, då man öppnade några gr^{va}var vid utvidgandet av Ivetofta kyrka. Att människor blivit borta nattetid, kan följande tala för. Min far var trädgårdsmästare. När han tillträdde tjänsten på Årup, hittade han ett benrangel i "Plommonhagen" ej djupare än ett par spadmål. - Farfar var på sin tid en gammal arg gubbe, som under fruktmognaden gick vakt om nätterna, för att se efter, så de inte stal frukt. En kväll, när han kom till en viss plats

209

210

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR M. 457:160.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av: F. Kyrkoh. Nils Irén
Uppteckningsår: 1921 Född år 1837 i Ivetofta

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

53

vid gamla trädgården, fick han en förfärlig örfil, men kunde ej se någon. Han domnade av och måste ligga i flera veckor. I det egendomliga hörnet skulle far plantera en hängask. Då hittade han en döds-kalle - just precis på samma plats.

Man talade om "Noens jakt" - tjut i luften.

"Säerna" kallades dallringen över säden.

Den 1 maj hängdes lövruskor och björkkvistar i taken.

Vid jultid klädde de ut sig - för att få en sup.

Den och den hade sett en likskara nattetid sträva upp mot kyrkogården alla utan huvud. Det huset de stannade vid skulle någon dö under året.

Till S:t Olofs källa vid S:t Olofs kyrka gick man midsommar-afton. I kyrkan fanns en yxa av silver, S:t Olofs yxa. Om sjuka beströk sig med den yxan, blevo de friska. En skälm till militär tog fatt i silveryxan och strök sina sulor mot den. Han behövde nya sulor. Offret bestod av slantar. Silveryxan avlägsnades på grund av spektakel, som hade förekommit.

2//

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR **M. 457** : 161.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av: F. Kyrkoh. Nils Irén
Uppteckningsår: 1921 Född år 1837 i Ivetofta

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

57

Den döde bars på en bår till kyrkan. Vid grinden gick klockaren före och sjöng. I Frillestad och Rörby voro stenar utsatta i kyrkogången med vissa mellanrum. "Likstol" skulle betalas i förhållande till vid vilken av dessa stenar prästen och klockaren mötte liket: så och så mycket om de mötte upp vid 1:sta och så om vid 2:dra o.s.v. Prästen skulle ha en del och klockaren en halv. Antagligen för att de skulle få större inkomster. Vid likstol voro officianterna klädda i mässkrud.

2/2

Gåtor. ("gissa änter")

Vad är det: Tvåfoting tog trefoting och slog fyrfoting? (Skomakaren slog sin stol efter räven)

Vad är det som går och går och kommer aldrig till bondens borända? (Klockan)

Hocket vill du helst ha, antingen en mulad Måns eller den svarvade Håns (En möjlig ostskalk el. en som drängen satt ute på vägen).

Litet hus fullt med mat, tre väggar och intet tak. (Bovetefröet)
Svin drar lin genom få över trä. (Skomakaren sitter och syr

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 457:162.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av: F. Kyrkoh. Nils Irén
Uppteckningsår: 1921 Född år 1837 i Ivetofta

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

JS

över lästen och har svinborst i st. f. syl)

Vad är det som går om morgonen på fyra, om middagen på två
och om kvällen på tre (Barnet, mannen och gubben)

Äpple, pära, kössebär, plum-plum-plum. (Huvudet)

Lapp på lapp men ingen söm (Kålhuvud)

Han hitte mig på vägen, han högg huvudet av mig, han drog sjä- 2/3
len av mig och satte mig till den störste skrivaren i världen
(Skrivpennan)

Enligt en munksägen skulle någon ha tagit Jungfru Maria silkes-
nystan och sax. Det skall vara en gåta om svalan, som börjar så:
Sax, silkenystan - - - - Bland fåglarna är skatan timmermannen,
svalan muraren.

Prästen på Sollerön översatte och kunde återge fåglarnas läten:
Talltrasten sade till bonden som plöjde med en häst: "Kör me två
du, kör me två du!" - "Jag har bara en." - "Klyv én då, klyv én då!"

Det finns en visa om syrsan och myran, som jag glömt bort. Gräs-
hoppan sjöng om sommaren och svalt om vintern. Myran samlade om
sommaren förråd till vintern.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR M. 457:163.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av: Lbr. Samuel Westerlund
Uppteckningsår: 1921 Född år 1840 i Landskrona

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

✓6

Lantbr. SAMUEL WESTERLUND

född i Landskrona ända sedan ungdomen bosatt på Hven. 81 år.

Tycho Brahe var en folkförtryckare. Han hade trälar under sig på Uranienborg. Slottet blev nedrivet av danskarna. En prästman, Engdahl, åtog sig att gräva upp ruinerna och honom ha vi att tacka för de minnen, som nu äro kvar. - T.B. hade en dräng, som alltid satt vid hans fötter och ofta gav honom råd. Han kunde se människors öden i stjärnorna. Så ville Fredrik IV ha honom att utse sin sons öden. Men T.B. trodde inte själv att han var astrolog.

Vid ett stort gästabud ville han inte gå ut och kasta sitt vatten, när han sen till slut gick ut, kunde han inte. Åtta dagar därefter dog han.

Vi talar också om Tycho-Brahe-dagar. På sådana dagar får man lov att göra något, varken köpa eller sälja något.

Fru Grimhild skulle fara över från Danmark till Skåne. Hon hade tagit en del jord i sitt förkläde men när hon kom ut i sundet

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 457:164

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av: Lbr. Samuel Westerlund
Uppteckningsår: 1921 Född år 1840 i Landskrona

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

✓ 7.

brast ena förklädesbandet och jorden föll ut. Därav blev Hven.

I Gallhögen, som vänder sig var gång den luktar nybakat bröd, skall en människa, som hette Gall eller Glad, ha blivit begravnen. Ursprungligen var det tre högar, som ansågos som offerhögar. Det var säkert en begravningsplats. Man har grävt i den oppifrån och då stötte man på en sten och - stannade. Högen har därigenom blivit vidare och lägre.. - Man skall aldrig lägga sig att sova på Gallhögen.

Man skulle alltid sätt stål (sax) ner i kanten på sängen, ty då skulle varken troll eller maror få makt över en.

"Strandvaskare" flöt i land här. De hängde på ryggen på levande varelses. De ville i vigd jord. Det hände mycket här på ön. Gick man till kyrkogården med dem, blev man fri.

En natt jag kom från missionshuset såg jag ett ljus, som flög från punkt till punkt mellan Bäckviken och Haken. Det var väl den mycket omtalade bäckamannen.

Om man gräver ner ett djur på ett ställe uppstår där lågor.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 457:165.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av: Ibr. Samuel Westerlund
Uppteckningsår: 1921 Född år 1840 i Landskrona

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

58

Smen Olskan fick ett missfall och grävde ner det i trädgården.
Varje kväll såg man sen ett ljus över den platsen. De grävde upp
det och gick till kyrkogården med det; sen såg man intet ljus mer.

Gåtor.

Vet du vad de' e? Hon ligger o pissar, hon står o stredar. Så
sticker han henne med sin perre-verre-vit så att hennes pissande
förgick. (Tunnan)

Pal i håll, put i skinn, ju närmare de kommer ändan ju lättare
går han in. (En stövel)

Käringen skulle gå upp påaltaret och offra en 6-styver. När
hon skulle gå in om räcket sparkade hon till, så hon föll. "Jag
kommer liksom en annan brinnande djävel." - "Det var litet för
mycket sagt." - Nej tack, det var för mor med."

Julen.

Då julen nalkades började man förberedelserna - en 14 dagar
före aug. Där skulle tvättas, bryggas, slaktas o.s.v. och till

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 457:166.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
 Härad: Adress:
 Socken: Berättat av: Lbr. Samuel Westerlund
 Uppteckningsår: 1921 Född år 1840 i Landskrona

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

59

sist bakas. Präst och klockare skulle ha mat: bröd, mjölk och smör. Tjänarna skulle ha 2 tunnkakor (fina rågkakor). Juldagen skulle tjänarna ta sitt värdfolk på sängen med brännvin och punsch Annandagsmorgon innan folk vaknat skulle man gå omkring och "måga" i stallen, men i st. f. att kasta ut, kasta in en offantlig massa "mög", byta om kreaturen, så korna kom på hästarnas plats och tvärtom och binda hästarna med ändan mot krubban o.s.v. När drängen sen kom opp, fick han ett rysligt göre, innan han fått ut all gödsel och omplacerat kreaturen. Julfatet, "Salomonsfatet", en hel skinka, skulle stå på bordet under hela julen. Den tiden det ej användes, skulle duken läggas upp över. Juldagen skulle offras vid altaret klingande mynt (liksom vid påsk och pingst). Då stod prästen med vit skjorta med rött och gult kors. - Julaftons morgon doppades i grytan och man var tidigt oppe. Till middag kål och alla sorter till kväll. - Jultiggeriet: Alla de fatiga mest kvinnor gingo omkring med sina knyten och fingo tunnkaka, sovel o.s.v. Julen slutade om Knut. Då tog man en kvast, öppnade dörren och for tigande omkring med den över möbler, opp på loftet o.s.v.. Så gjorde de åtminstone i Åkarp, där jag var en jul.

218

219

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 457: 167

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av: Lbr. Samuel Westerlund
Uppteckningsår: 1921 Född år 1840 i Landskrona

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

60

Julklappar kastades julafton in genom dörren. Denna öppnades så småningom, "klappen" kom in och givaren sprang sin väg. Men man sprang efter honom och han blev inbjuden. Julgranen kom hit omkring 1867; det var när Kalmar-Karnan kom hit. Ett bruk, som ännu står kvar. I brist på julgran formade man en sådan efter eget tycke: man tog grenar i planteringar och stack i en stake och fick så ett julträd. Julafton sattes en kornkärve på en stång ut till fåglarna. Djuren skulle ha fullt ut av det bästa man hade i stallet. Man satte ut gröt till tomten. En kärna lades i gröten för att se vem som blev först gift under året. Äpplen hängdes i julgranen eller lades på bordet när de spelade kort. Det fina brödet blev julgubbarna. - Vid nyårsnyet brukade man gå ut efter ålder, se på månen och öppna psalmboken och se vilken psalm, som blev deras. - Under julen klädde de ut sig och kom in i husen, en med en matpåse på sidan, en annan som kallade sig Holfreiter. Och man sjöng och dansade. Julafton började jullekarna: "Vanna gåsen"; "sitta på stång": en kort hötjuga mellan ett par stolar, där man skulle sitta och balansera och söka göra så mycket som möjligt; "sitta på flaska" och "trä" i en nål.; Ligga på en stol

220

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 457** :/68.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
 Härad: Adress:
 Socken: Berättat av: Ibr. Samuel Westerlund
 Uppteckningsår: 1921 Född år 1840 i Landskrona

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

61

och ta opp en slant med munnen. "Väga salt" - fick vara 2 jämsides stora och starka. "Mussla skor": en ring på golvet, där skon skulle gå runt under knäbågarna och en utanför. "Markus daska": bundit för ögonen, en pall med benen uppåt, krypa på golvet, en tamp i handen. "Markus, Lukas akta dig för dig för dask!" "Låt den komma." Springa undan. "Gömma ringen": Alla i ring på golvet; hålla i en tråd, på vilken ringen drogs fram. "Låna värme: en käpp. "Jag vill låna värme." - "Gå till min nabo!" Kunde han komma undan fick han gå med käppen. "Sko Blacka": sitta på en stång, en käpp och balansera. "Så där ble inte många söm på den." "Spänna kyrkan": sätta aktern till på ett ställe och spänna på.

221

Trettondedagen gick man med stjärnan. Deltagare voro: Jungfru Maria med en tutting på armen, Josef, Herodes och de 3 vise männen. Stjärnan stod på en fot och bestod av oljat papper med ett ljus inuti. En maskin fanns att dra den runt med. Ungefär en fot i omkrets. Herodes var svartmålad i ansiktet och hade en sabel vid sidan. De vise männen voro i vida kappor. Jungfru Maria klädd som fruntimmer. Sången: "Guds son är född i Betlehem på juledag alltefter Herrans välbehag, är vorden kött." Sen skulle Herodes

222

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M. 457:169.**

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av: Fru Emilia Anderberg
Uppteckningsår: 1921 Född år 1861 i Strövelstorp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

62

säga något i barsk ton - allt under det stjärnan drogs runt.

FRU EMILIA ANDERBERG, född i Strövels-
torp, bosatt i Västra Broby. 60 år.

Broby-smen.

Broby-smen kunde varjehanda trollkonster. Han kunde stanna förspända hästar, så att det var omöjligt att få dem ur fläcken utan om han ville det. Han kunde köra genom låsta portar till stor förskräckelse för folk. Sådant hände en gång i Råga Hörstad. Gården var kringbyggd och porten låst på kvällen, men rätt som det var kom Broby-smen körande in på gården så det ven i stumparna. Husbonden kom ut i förskräckelse, men smen bara lät påskina att ingen kunde stänga honom ute. Han var bekant i gården.

Smen kunde också "förändra synen" på folk. En gång ville han krypa genom en stor trästock vid Ekebro och många stod och såg på. Och de tyckte att det riktigt fragdade i ändan på stocken där smen skulle komma fram. Ett fruntimmer, som ej varit närvarande strax och ej fått synen förvänd, gjorde narr av dem och sa-

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR M. 457:170.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av: Fru Emilia Anderberg
Uppteckningsår: 1921 Född år 1861 i Strövelstorp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

63

de att smen kröp utanpå stocken. Men då var det hennes tur. Hon började tycka att hon gick i vatten och eftersom vattnet steg lyfte hon i kjolarna.

Broby-smen hade naturligtvis svartkonstbok och deⁿ gick i arv till sonen. Denne ärvde även konsten att trolla. Till hans hem kom en gång en pojke, som gick omkring med handel; det var förresten till det ställe där Brobysmen bott. Pojken var ensam inne och klåfingrig. Han fick syn på en låda i ett bord, drog ut den och fick fatt i en bok och började läsa, blev het om öronen och tyckte att rummet började fyllas med små svarta individer. Bokens ägare kom in, tillsade pojken att lägga ner boken, "för de' mår du bäst å", och de små svarta kröpo i krokarna och försvunno.

224

De som voro försiktiga och rädda att deras hästar skulle bli förtrollade, då de voro ute och körde, satte "flygrönn" i huvudstolen på hästarna, så hade inte trolleriet makt med dem.

Vi hade i mitt hem en gång en ko, som stod ute på gräsbete. En morgon då hon skulle mjölkas, ville ej mjölken komma fram och kons

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 457:171.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
 Härad: Adress:
 Socken: Berättat av: Fru Emilia Anderberg
 Uppteckningsår: 1921 Född år 1861 i Strövelstorp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

64

juver var hårt som sten. - Ja, då var ju kon förtrollad. Inga djurläkare fanns på landsbygden som nu. En gumma, som brukade ha trollrökelse på lager hämtades och skulle se på kon. Alla nio sorterna rökelse hade gumman, ett täcke höljdes över kon, glöder togs i en skyffel, rökelse lades på och med denna gjorde gumman olika vändningar runt kreaturet. Men om det hjälpte kan jag ej minnas.

225

I Engelholm höll ett barn en gång på att bliva bortbytt. Föräldrarna lågo i en gammaldags utdragssäng och hade barnet hos sig. Modern hade barnet på armen. Då hon en gång vaknade på natten, var hon av med barnet. Hon väckte mannen och frågade, om han tagit barnet till sig. Nej, det hade han inte. Sängen undersöktes och detta var ju snart gjort. Så tittades under sängen. Längst inne vid väggen på golvet låg barnet skälvande i hela kroppen. Föräldrarna trodde fullt och fast att barnet höll på att bli bortbytt. "Bortbytingen" lever ännu. - Detta är berättat av fadern till barnet.

126

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR M. 457 : 179.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
Härad: _____ Adress: _____
Socken: _____ Berättat av: Fru Emilia Anderberg
Uppteckningsår: 1921 Född år 1861 i Strövelstorp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

65

Mormor brukade om kvällarna lyssna efter Odens jakt. Det var en fågel, som flög över byn och utstötte hemska läten. Odens jakt var ett budskap om kommande olyckor. Troligen var det härfågeln.

Om två bröd hängde tillsamman, då man tog ut dem ur ugnen, betydde det "nykommen jutta" d.v.s. att någon av ens bekanta eller anförvanter skulle gifta sig inom kort.

En gammal byskräddare i Strövelstorp, Johannes Jönsson lade sig i "dasches" (dagsljus) 3:dje torsdagen i Tors månad för att han inte under året skulle få någon ögonsjukdom. Annars var det vanligt att man arbetade vid lyse från den 1 okt. till den 1. april.

I samma socken ansågs det vanhedrande att slakta eller på minsta sätt biträda vid slaktandet av hästar och hundar. Detta arbete skulle ytföras av "rackaren". Hans officiella titel var "valackare". "Rackare" kallades han blott bakom ryggen. Rackarens yrke var på sin tid så föraktat, att en sådan fick inte komma längre än tre steg inom dörren i någon annans hus.

217

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 457 : 173.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
 Härad: Adress:
 Socken: Berättat av: Fru Emilia Anderberg
 Uppteckningsår: 1921 Född år 1861 i Strövelstorp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

66

Från Lidhults prästgård i Småland:

När pölsan lades i grytan för att koka, skulle man "banka på pölsehållaren". Det tillgick så att man slog handen i väggen och tre gånger ropade: "Är pölsehållaren hemma." Det gjorde man för att inte pölsan skulle spricka. Av samma skäl kokade man i mors hem mjälten tillsamman med pölsan. Mjälten kallades pölsehållaren.

I fars hem (Strövelstorp) användes svinhåren till ett slags rep, som kallades "svinatosraiv". Detta arbete utförde man i hemmet med tillhjälp av en vanlig handharpa. Repen användes till tju-der.

228

"Det är ej så noga med en pölsa slaktetid."

Då man skjutit en hare skulle man genast skära nosen av den, ty fick en havande kvinna se denna blev hennes barn behäftat med "harskår". Av samma skäl fick man aldrig lämna en yxa fastsittande med eggen i något föremål. - Sedan slaktare och grannar fått smaka blodkorven, skulle även därav gömmas, så att husets folk fick var sin bit. "Svinarumpan" skulle aldrig ett barn äta, ty då kom

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 457:174.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
 Härad: Adress:
 Socken: Berättat av: Fru Emilia Anderberg
 Uppteckningsår: 1921 Född år 1861 i Strövelstorp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

67

det i "knytt" upphörde att växa, utan tillkom det husfadern själv att äta den godbiten.

Då man kärnade smör, fick man ej sitta under en takbjälke, ty då blev det ej något smör. Ett sätt att säkert få smör var att lägga en silverpeng i kärnan.

Om det någon gång förekom, att man behövde låna jäst av sin granne till brygd o.d., skulle både den som lånade bort och den som lånade jästen lägga en bit bröd eller en nypa salt i krukan, ty annars kunde det hända, att jästen på något sätt blev förtrollad och brygden därigenom förstörd. Samma sak iaktogs vid återlämnandet av det lånta.

Barnkläder fingo aldrig hängas ut till torkning, innan barnet var döpt. Det kunde då nämligen hända att de blevo förtrollade.

Då gudmor eller faddrar skulle giva ett barn fadderpengar, skulle dessa stoppas inom kläderna på barnet. Pengarna skulle omviras med ett blad av en psalmbok eller katekes. Detta för att barnet skulle få lätt för att läsa.

Hörde som barn omtalas, att om en kvinna dött innan fostret blivit framfött, detta då föddes i graven. Sägen berättade, att

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 457 : 175

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
 Härad: Adress:
 Socken: Berättat av: Fru Emilia Anderberg
 Uppteckningsår: 1921 Född år 1861 i Strövelstorp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

68

i sådant fall skulle lindor o.d. läggas till den döda i kistan, annars blev där ej ro i graven utan kunde t.o.m. barnskrik höras därifrån.

250

Kvinna, som skulle bliva mor, fick inte äta den blodkorv, som på allmogespråk kallas "bonnan", ty då blev hennes barn "storäten" och aldrig mätt.

 Ifall man behövde sy någonting på sig t.ex. en knapp eller annat skulle man bita i någon sak under det man sydde, "annars vinner man inte vid tinget", ej heller hade man tur i företag.

 Då en ko hade kalvat, togs en gammal byxlinning och sattes om halsen på kon och sammanfästes med en stoppnål. Detta för att inte "bäckamannen" skulle få makt över kon, när hon kom ut. Dessutom lades en yxa i dörren, första gången kon gick ut efter kalvningen.

Att vända ut och in på fickorna var ett sätt fñeda sig för bäckamannen, som ville föra folk vilse om de voro ute och gick i mörker, och det hände också att folk inte kunde hitta hem.

231

Det var mycket vanligt att låta döda"ta" på sådant ont, som

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 457:176.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
 Härad: Adress:
 Socken: Berättat av: Fru Emilia Anderberg
 Uppteckningsår: 1921 Född år 1861 i Strövelstorp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

69

ansågs för"men" eller lyte: såsom utslag, revorm, fläckar o.d. Då skulle någon gå med barnet till den döde, tigande från hemmet och tigande tillbaka. Då togs den dödes hand och ströks över det onda vissa gånger.

En mycket allmän tro, att, om en döende låg på hönsfjäder, sjä-len ej kunde lämna kroppen.

Har hört omtalas, att man bundit trådar om liks tår för att hindra den döde att gå igen. Även var det mycket vanligt att läg-ga mynt i kistan, om så bara ett par skillingar. Vid en grävning i Norra Vrams kyrkogård förlidet år, hittades i en gammal grav en korkad flaska innehållande en vätska. Flaskan hade synbarligen legat i en kista.

232

Det har alltid ansetts som obehagligt att möta en likfärd, men vet ej om det precis ansetts olyckligt. Men möta en käring först har alltid ingett den tanken, att man nog går med oförättat ärende. Däremot ansågs det lyckligt att möta en katt.

Då vi var barn, var det brukligt, att då vi fällde våra mjölk-tänder, kasta dem i elden under det vi sade: "Mus, mus ge mig en bentand i stället för en gulltand."

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 457:177

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
 Härad: Adress:
 Socken: Berättat av: Fru Emilia Anderberg
 Uppteckningsår: 1921 Född år 1861 i Strövelstorp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

70

Kokande vatten fick ej slås ut under bar himmel, ty då skållade man vättarna och det var till olycka i huset.

Av "julhögen" skulle gömmas en kaka att delas ut till hästarna, då de skulle begynna vårarbetet, för att de skulle bli starka.

I fars hem stod alltid två tända ljus på bordet julafton. Det ena var farfars det andra farmors. Den, vars ljus först brann ner, skulle dö först. Varje jul brann farfars ljus ner först och mycket riktigt dog han först. - Nyårsdagsmorgon var det brukligt att man fick äpple som första munsbiter. Detta skulle verka hälsobringande.

I min morfars tid brukade man påskafton sätta stål i dörren t. ex. en kniv e.d. för att skydda sig mot onda makter, särskilt Blåkullakäringar, som ju då återvände från sin Blåkullafärd. - Påskdagsmorgon snurrar solen runt.

Om i synnerhet barn sprang barfota midsommarafton, fick de "krdemask" i fötterna och befalldes de att dra "hosorna" på innan kväll.

Det var även viktigt att före midsommarafton binda en tråd om

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 457: 178

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
 Härad: Adress:
 Socken: Berättat av: Fru Emilia Anderberg
 Uppteckningsår: 1921 Född år 1861 i Strövelstorp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

71

pionbusken, runt om den, i annat fall kunde den, som kom att gå förbi busken få kräfta i näsan.

Urinblåsan av svinet torkades, blåstes upp och användes av småbarnen som skallra - ärter stoppades nämligen i den. Vidare användes den till att skjuta "julasmällar" med. Somliga använde den till lyktglas.

Att vissla efter solnedgången ansågs mycket opassande och t.o. m. farligt, "de' e' ont ad éd." Tydligtvis menas framkallande av onda makter.

"När sylten kommer till mitt går kålen förutan fitt." (Då man är hungrig kan man äta kål utan fett)

 "Bro, bro bränna till klockan ringer elleva Galleri, galleru, galler kejsarens dotter från England. Varder vit som ett skinn, varder svept uti lin. Fatt-i', fatt-i' krigsman livet skall han mista, huvet å och kroppen i vår gryta."

Gåtor.

Trint o trant, spanna lant, kungens hästa' kan inte dra'd.

Skriv endast på denna sida!

234

ACC. N:R M. 457:179.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av: Fru Emilia Anderberg
Uppteckningsår: 1921 Född år 1861 i Strövelstorp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

72

(Brunn)

Trint som ett ägg o långt som en kyrkevägg. (Ett garnnystan)

Trille lille lå' på tak, Trille lille trilla ner, Trille lille
slogs itu, ingen man i detta lan' som Trille lille boda kan. (Ett
ägg)

Fyra vidavattr, två svarta tattr, en vespomhej o en frusen
gög. (En skjuts med körsven)

Runt som solen, svart som joren, tre bajn o en rompa. (Stek-
järn)

Fem ryggar, fyratio fötter, de går i joren o gravar rötter.
(En träharv)

Litet o nätt prickit o tätt hål i bägge änna. (Syring)

De går o de går o blar aldri trött, de edor o edor o blar
aldri mätt te' sist edor de håred å se säl. (Spinnrock med blånor)

Lapp på lapp men ingen söm. (Kålhuvud)

De' går i bosed o ente paslar. (Skuggan)

De går o de går o når aldri' borännen. (Klockan)

Där sad en man på en tua, mä' grön rock o rö' lua, han hette
Petter Wetter Wassman. (Tistel)

Skriv endast på denna sida!

235

236

ACC. N:R M. 457: / 80.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av: Fru Emilia Anderberg
Uppteckningsår: 1921 Född år 1861 i Strävelstorp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

73

Två pajda rätt i sky, två pajda rätt i by, fyra hängande, fyra dängande, den femte löntar bagätte. (En ko som springer)

Före som ett nösta ätte som en präglakäpp, mitt på som en mældasäck. (Katt)

Där kom en man från Engeland han hade tusen lappa på sin kappa, kött te' skägg o bajn te' mun. (En tupp)

När ja' va' liten, hafde mor mi bort mä'; kom en ann' å hätta mä, skar huvet å mä, tog själa ur ~~en~~ mä satte mä i ett mörkt hol, där varken sol eller måne skiner. (En gåspenna. Denna gåta läste jag i min barndom i Svenska Veckobladet)

En man kommer in i ett hus och hälsar sålunda: God afton härinne! Frost ute. Hälsar från Er vän och min frände om någon vill komma ut." Då svarade en flicka bland de innevarande: "Hälsa min vän och Er frände att när talgen faller av oss och de döda vaka över de levande, då vill jag komma ut och slå en knut om hans liv med tio ändar." Den inträdande har sin broder utanför. Han bär namnet Frost och var hemligt förlovad med den flicka som svarade. Svaret betydde, att, när ljusen voro släckta och alla sovo, skulle hon komma ut till honom och slå knuten med tio fingrar om

237

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 457: /8/.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av: K-mäst. P. Paulsson
Uppteckningsår: 1921 Född år i Kropp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

74

hans liv eller helt enkelt ta honom i famn.)

KÄLIARMÄSTARE P. PAULSSON, född i Kropp.

Wallåkra gästgivargård.

Christus i grafven.

Kistebrev.

Christen! frukta ej för grafven
Christus hafver helgat den.
Nerlägg gärna vandringsstaven
Han dig leder som en vän
Genom grafvens mörka port
Till den evigt ljusa ort.

Frukta ej för dödens pilar
Deras udd han brutit af
Frukta icke stormens ilar
Lugn du finner i din graf
Förr så mörk men nu så ljus
Ingången till Faderens hus

238

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 457:182.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
 Härad: Adress: Källarmäst.
 Socken: Berättat av: K-mäst. P. Paulsson
 Uppteckningsår: 1921 Född år i Kropp
 Wallakra gästgivaregård

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

75

Iugnt, som du ser Frälsaren luta Stjernor skola kring dig lysa
 Här sitt trötta hufvud ner Englar vaka kring din grift
 Även du skall vila njuta Frid skall stilladt hjerta hysa
 Ej mot askan strida mer Om du rätt förstått den skrift
 Om du korset på dig tar som med Jesu Christi blod
 I dens spår som först det bar Lär oss kärlek, tröst och mod

Sist skall du med honom väckas
 Äfven utur grafven opp
 Dig hans broders hand skall räckas
 Till ett evigt himlalopp
 Då du inför Faderens tron
 Kännes af Hans enda Son

Jönköping, tryckt hos N. E. Lundström 1836.

Julseder.

Till jul skulle det mycket mat till. Då skulle bakas bröd, och
 det var kraftigare och bättre än annan mat, ty man skulle gömma

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 457 :183.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
 Härad: Adress:
 Socken: Berättat av: K-mäst. P. Paulsson
 Uppteckningsår: 1921 Född år i Kropp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

76

därav till våren, då man skulle blöta upp och äta. På samma sätt skulle man gömma litet julöl för att tvätta sig i, när våren kom. Julafton skulle drängar och pigor ha en ostmat och det hörde till att de skulle berömma mors julaost. Värden skulle alltid tända ljusen. Först ett och sen värdens och värdinnans. Man fick ej snoppa ljusen. Sen skulle man mäta, vilket som brunnit längst ned; den skulle först dö. Julljusen voro hälsobringande. Om djuren blevo sjuka, skulle man ge dem talg av de ljusen. Juldagsmorgon skulle man äta en sked av den goda gröten. Man fick aldrig bors- ta sina kläder och skodon helgdagar; ty då fick man mycket råttor. Då skulle borsten gömmas. Juldagen skulle alla till kyrkan. Man fick inte middag förrän man varit där. Ej sopas och gösslas i stallarna. Sen gössla man ut för varandra, spika dörrarna o.s.v. En skulle in till nabons och måga. Men han kunde inte komma in utan genom en liten läm. När han sen skulle tillbaka, kunde han ej komma ut utan måste skrika på hjälp. Man brukade också skjuta om jul. Jöns Jönsson skulle alltid skjuta, "annars ble' de engen näring". Jul och midsommar band man halm om träden, ty troll- käringar gick och häxa' ovanför. - Nyårsdagsmorgon skulle man äta

240

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR M. 457 : 184

Landskap: Skåne Upptecknat av: Erik Jönsson
 Härad: Adress:
 Socken: Berättat av: K-mäst. P. Paulsson
 Uppteckningsår: 1921 Född år i Kropp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

77

en bit blodkorv eller ett äpple för att få näring. Aldrig ge bort 241
 pengar nyår. Man tog väderleken (julatecken) under julaftonen
 med början juldagen. Det gick mycket tiggare omkring till jul.
 De fick sött- surt- och vetebröd, en bit fläsk och en sup - de
 hade flaska med sig.

Midsommar plockade man frösaker till djuren: S:t Hansblomman,
 som rycktes upp med roten, Kalmrot, som växte i dammar. När vi
 skulle gå ut, skulle vi ha loasticka (gråböna) på bröstet. Flickor-
 na satte kärleksblommor. Fick ej lov att gå barfota, ty då fick
 man "kredemaska" i fötterna.

Bille till Rosendahl, kommandant på Hbgs kärna, som under sin
 livstid piskat och svultit ihjäl sina underlydande, passerade
 varje natt på vägen mellan Rosendahl och Kropp. På gården fanns
 ett rum, som skulle bäddas varje natt. Om morgonen såg det ut
 som om en hund legat i sängen. En kväll hade pigan glömt att
 bädda, men hon fick ingen ro, förrän hon stigit upp och bäddat 242
 sängen. Billes vagn drogs av fyra vita hästar.

En käring i Kropp hade gett sig hin i våld, Hon hade en mjölk-
 hare, som dia grannens ko. Kunde ej skjutas utan med silverkula.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M.** **457** : 185

Landskap: Skåne *Upptecknat av:* Erik Jönsson
Härad: *Adress:*
Socken: *Berättat av:* K-mäst. P. Paulsson
Uppteckningsår: 1921 *Född år* *i* Kropp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

78

Varför de skaffade en sådan och sköt haren. Men då sköt de nabo-
pernillans förkläde med pinne i.

-----00000000-----

Skriv endast på denna sida!